

Skötselplan för naturreservatet

Olars näs

Innehåll

1	Administrativa data.....	2
2	Syfte med naturreservatet	6
3	Prioriteringar mellan bevarandevärden	7
4	Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	7
5	Jakt och fiske	11
6	Dokumentation och uppföljning.....	11
7	Revidering av skötselplanen.....	12
8	Bilagor	12

1 Administrativa data

Namn	Olars näs
Län, Kommun	Dalarna, Falu kommun
Fastigheter	Isala 6:4, del av
Areal	11,3 Ha
Fastighetsägare	Falu kommun
Läge	Ca 3 km norr om Svärdsjö centrum Koordinat: N= 6739000, E= 159800 Koordinatsystem: Sweref 99 15 45
Markslag	Areal (ha)
Åker	2,0 ha
Trädbärande betesmark	3,5 ha
Betad strandäng	1,6 ha
Lövskog/Blandskog	4,2 ha
Prioriterade bevarandevärden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Biologisk mångfald ▪ Friluftsliv och rekreation
Anläggningar i och i anslutning till reservatet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Två lador ▪ Ett härbre, torrdass och förråd ▪ Grusad stig för ökad tillgänglighet ▪ Stängsel för hagar ▪ En kortare körväg
Naturvårdsförvaltare	Falu kommun

2 Beskrivning av området

Naturvärden

Olars näs är idag en mindre skogklädd halvö med en större öppen åkeryta som sticker ut i södra Svärdsjön. I de södra trädklädda delarna finns rester av tidigare uppodlad mark som gallrats fram och som hålls öppna genom bete. På näsets nordöstra sida, vid Olarsviken, finns en mindre strandäng och längs med väg 850 finns ett varierat trädbestånd, i huvudsak björk och tall. Förutom på den större öppna åker-/ängsytan, de gamla åkerlapparna och strandängen är marken sten- och blockrik. Detta gäller även i området längs med väg 850 där en del större hål bildats mellan stenblocken. I södra delen av området finns en mindre höjd.

Området gallrades 2016. Längs den västra strandkanten av näset dominerar större aspar, björkar och uppslag av sly (asp, al, hägg) samt döda liggande träd. En del av asparna fungerar som bohålsträd. Längst ut på udden och östra sidan av näset blir inslaget av tall större och enstaka grova tallar förekommer. Inblandningen av björk och rönn är påtaglig. På den betade strandängen finns videbuskage och snår samt glest ställda björkar och sälgar. I den trädbeklädda betesmarken dominerar lövträden, björk och asp, men med inslag av gran och en. Här finns också en del högstubbar och mindre torrakor.

Lövskogen och variationen av öppna och slutna marker bidrar till att området är en utmärkt fågelmiljö.

Marken är bördig och fältskiktet domineras av gräs och liljekonvalj.

Värdefulla arter

Någon artinventering har inte utförts på Olars näs. Nedan följer en lista på de naturvårdsintressanta arter (och några till) som har påträffats vid besök i området. Några av uppgifterna kommer från Artportalen (www.artportalen.se). Flera av arterna är knutna till livsmiljöer med halvöppna områden och/eller bland- och lövskog med äldre trädindivider.

Tabell över artförekomst av rödlistade arter och signalarter samt några andra intressanta arter. VU betyder att arten är klassad som sårbar och NT betyder nära hotad, enligt ArtDatabankens rödlista från år 2020.

Art	Vetenskapligt namn	Kategori enligt rödlistan	Noterade artportalen
Mindre hackspett	Dendrocopos minor	NT	
Nötväcka	Sitta europaea		
Stare	Sturnus vulgaris	VU	
Större hackspett	Dendrocopos major		
Stjärtmes	Aegithalos caudatus		
Härmsångare	Hippolais icterina		2019
Spillkråka	Dryocopus martius	NT	2016-05-10
Gråspett	Picus canus		2016-05-10

Värden för rekreation och friluftsliv

Olars näs ligger nära tätorterna Svärdsjö och Linghed. En mindre väg leder ut till uddens norra del och ett grusat gångstråk finns i kanten mellan den större öppna åkerytan, strandängen och den gallrade betesmarken fram till väg 850. Området erbjuder en variation av naturmiljöer och flera vyer och utblickar ut över Svärdsjön för besökare.

Idag används Olars näs främst av närboende för promenader, hundrastning och liknande vardagsaktiviteter. Betande djur och den hävdade åkermarken med ett par lador skapar mervärden för besökare till området. Längst ut på näset finns ett gammalt härbre och en mindre och förfallen badplats.

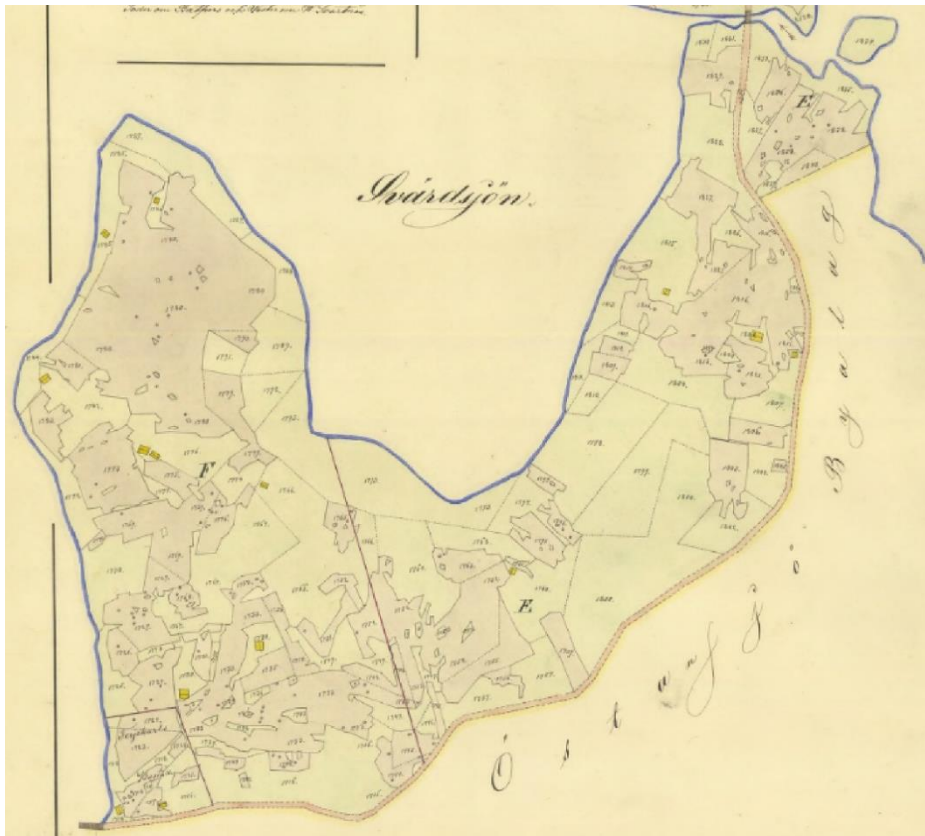
Olars näs ligger längs den kanotled som går från Balungen ner till Runn vilket innebär en möjlighet för kanotister att rasta/slå nattläger på näset och ta del av dess naturmiljöer och upplevelser.

Böle-Isala jaktlag hanterar i första hand trafikskadade eller dödade djur på Olars näs. Jakt bedrivs i mycket begränsad omfattning på näset och då främst för att hålla nere rådjursstammen för att minska antalet viltolyckor på väg 850.

Olars näs variationsrika natur, betesmarker och närhet till vatten gör området lämpligt för undervisning i olika nivåer. Det relativt nära läget till förskolor och skolor i Linghed och Svärdsjö ger goda förutsättningar att förmedla natur- och friluftskunskaper.

Kulturhistoriska värden

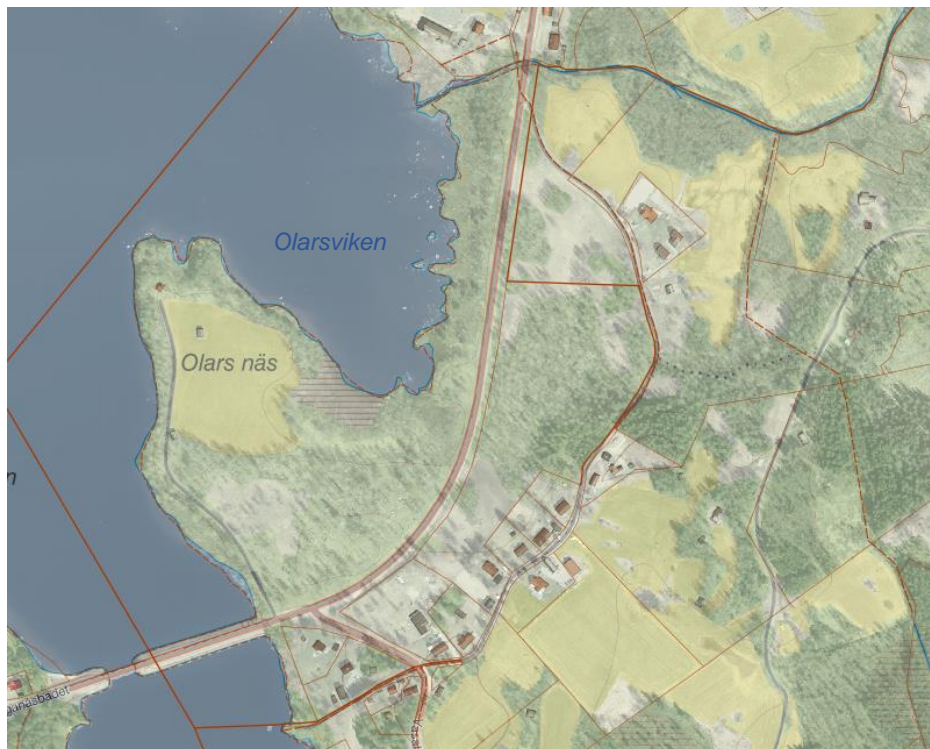
En större del av näset har tidigare brukats som slätter-, betes- och åkermark än de öppna marker som syns idag. (Figur 1, 2 och 3.) I den gallrade lövskogen finns rester av åkerlappar och odlingsrösen som berättar om glömda tider. Ett par äldre lador står vid den stora åkern men antalet lador var betydligt större i mitten av 1800-talet. Enligt storskifteskartan från 1849 fanns det 12 lador på Olars näs. De kulturhistoriska lämningar som finns i området (odlingsrösen, stenmurar, fossil åker, mm) är svåra att åldersbestämma. Om de tillkommit innan 1850 omfattas de av kulturmiljölagen och får inte förstöras eller skadas.

Figur 1. Storskifteskarta från 1849 som visar Olars näs slätter-, betes- och åkermarker (lilafärgade), ladubestånd samt vägsträckning genom Vasalund vid den tiden. Källa: Lantmäteriet, historiska kartor.

Figur 2. Den ekonomiska kartan från 1967 visar att de brukade markerna minskat betydligt och att de flesta av ladorna försvunnit jämfört med 1800-talets karta. Källa: Lantmäteriet, historiska kartor.

Figur 3. Topografiska kartan med underliggande ortofoto från 2020 visar att den stora åkern på uddens norra del har fortsatt att brukas under årens lopp. Av övriga tidigare slåtter-, betes- och åkermarker märks endast en större sammanhängande yta idag (ljusare ytan söder om åkerytan). Den har framträtt tydligare efter att bete i området har återupptagits och utförd gallring. Fler och mindre rester från tidigare brukade ytor framträder på plats.

Enligt SMHI:s rapport *Sänkta och torrlagda sjöar* (1995) sänktes Svärdsjöns vattenyta 1844, vilket innebar att näsets yta blev större. Till exempel innebar det att ytan med strandäng vid Olarsviken ökade och under 1930-talet ersattes byvägen genom Vasalund (öster om Olars näs) med väg 850 som utgör reservatets östra gräns, på delar av den nybildade marken efter avsänkningen.

Plandel

3 Syfte med naturreservatet

Vårda, bevara och utveckla värdefulla naturmiljöer

Syftet med naturreservatet är att vårda och bevara det biologiska kulturarvet i form ett äldre odlingslandskap på Olars näs och skydda det mot framtida exploatering. I vårda och bevara ingår att åkermarken ska fortsätta att brukas och befintliga ängslador ska bevaras. Betesmarkerna ska hållas öppna genom årlig betesdrift och kulturhistoriska lämningar såsom odlingsrösen och fossil åkermark ska hållas fria från igenväxning.

Bevara och utveckla biologisk mångfald

Syftet är också att bevara och utveckla områdets artrikedom, särskilt med avseende på sådana arter som är beroende av öppna och hävdade kulturmarker samt äldre lövträd.

Tillgodose behov av områden för friluftslivet

Ett ytterligare syfte med naturreservatet är att erbjuda möjlighet till rekreation och friluftsliv i ett lättillgängligt och tilltalande naturområde.

Prioriteringar mellan bevarandevärden

De prioriterade bevarandevärdena är i princip likställda. Friluftsliv och rekreation prioriteras i anslutning till befintliga och tillkommande anordningar för friluftslivet. I övriga områden prioriteras bevarande och utveckling av befintliga naturvärden.

4 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i sex skötselområden beroende på naturtyp och skötselriktning. Utöver dessa skötselområden behandlas även skötselområdet *Friluftsliv och anläggningar*. Där kommer skötselåtgärder att genomföras för att öka områdets tillgänglighet, säkerhet och upplevelsevärden. Vid en utveckling av friluftslivet i området och om behov uppstår ska det vara möjligt att anlägga och iordningställa ytterligare anläggningar för friluftslivet på lämplig plats. Det kan röra sig om exempelvis markerade stigar och ytterligare rastplatser med tillhörande anordningar.

Bevarandemålen beskriver det tillstånd för respektive skötselområde som råder när målen är uppfyllda.

Skötselområde 1: Flerskiktad lövdominerad blandskog

Beskrivning

Skötselområdet består av en sjönära lövdominerad blandskog. Björk och asp är dominerande trädslag och vissa aspar har nått ansevärd storlek. Många av de äldre lövträden är även viktiga hålträd idag. I nordöstra delen finns det flera grova och gamla tallar som förmodligen är minst 150 år. På flera ställen finns det både skapade och naturliga siktstråk ut mot vattnet.

Bevarandemål

En flerskiktad lövdominerad blandskog. Äldre tallar ska tillåtas att utvecklas om det inte sker på bekostnad av gamla och ur biologisk synvinkel viktiga lövträd, i huvudsak äldre aspar. Siktstråk mot vattnet ska hållas öppna. Större stammar av döda träd kan ligga kvar inom området för att gynna organismer som kräver död ved.

Skötselåtgärder

Inledande skötselåtgärder genom röjning av sly syftar till att skapa en skiktning av trädbeståndet och friställning av äldre tallar om det inte innebär att värdefulla lövträd måste tas ned. Vissa slyskott och mindre områden med sly sparas för att bidra till skiktbildning och variation av strandmiljön och skötselområdet. Röjt sly samlas ihop och eldas upp, alternativt transporteras bort.

Siktstråk mot vattnet och vid rastplatser hålls öppna genom röjning ca vart tredje år.

Skötselområde 2: Öppen odlingsmark

Beskrivning

Skötselområdet består av 2 hektar åkermark. Två lador finns på eller i direkt anslutning till åkern. En på åkermarken i nordvästra delen och en i sydvästra kanten. Vid bildandet av reservatet brukas marken för vallodling.

Bevarandemål

Den större odlingsmarken ska behållas öppen och brukas antingen som åker eller hägnas in och betas. Brukandet ska i största möjliga mån vara ekologiskt utan bekämpningsmedel eller konstgödsel. Ladorna ska vara kvar och hållas i gott skick och kan även användas av den som brukar marken till förvaring av maskiner eller ensilagebalar.

Skötselåtgärder

Marken brukas årligen genom odling med i första hand ekologiska grödor eller bete.

Ladornas skick, bland annat tak och fasad, kontrolleras inledningsvis och rustas upp vid behov. Den norra ladans tak, som är av eternit, är trasigt och behöver ersättas med nytt tak av plåt. Rivning och hantering av eternit utförs enligt särskilda regler.

Röjning av gräs och sly utförs vid och kring grunden av ladorna årligen på sommaren så fasaden hålls fri från vegetation.

Ladornas kondition kontrolleras årligen och underhållsåtgärder utförs vid behov för att de inte ska förfalla eller utgöra skada för besökare i området.

Skötselområde 3: Betesmark med flerskiktad lövskog och öppna gräsmarker

Beskrivning

Området utgörs av en blockrik, trädklädd betesmark där björk och asp dominerar med visst inslag av gran. Större och mindre öppna gräs-/ängsytor, som är rester av tidigare hävdad odlingsmark, finns mellan de trädklädda delarna. Trädsiktet är enskiktat men visst uppslag av sly finns som betas hårt. Vid den större öppna betesytan finns områden med rosbestånd.

Odlingsrösen är lämningar som påminner om områdets kulturhistoria.

Bevarandemål

Flerskiktad och lövdominerad betes- och skogsmark med inslag av öppen gräsmark och synliga odlingsrösen.

Skötselåtgärder

Området betas årligen av till exempel häst, kor och/eller får.

Inledningsvis görs en bedömning om mindre områden av betesmarken behöver stängslas av för att en flerskiktning av skogen inom området ska kunna utvecklas. Vid behov stängslas delområden av för att ge möjlighet åt befintligt sly att utvecklas till större träd och buskar som inte betas ned av djuren.

Även odlingsrösen röjs fram och hålls fria från träd- och slyvegetation inledningsvis. Därefter hålls de fria från buskar mm genom bete. Vid behov utförs underhållsröjning kring rösen.

Stängsel, rovdjursstängsel och självstängande grindar ses över och sköts årligen av den som håller djur i hagen.

Skötselområde 4: Strandäng

Beskrivning

Området består till större delen av en betad strandäng som sluttar svagt uppåt mot kringliggande områden där marken blir något torrare och stenigare. Närmast strandzonen finns större videsnår och enstaka, större stenblock. I strandängen står enstaka träd (björkar), i den torrare, högre liggande delen av skötselområdet är träden fler.

Strandängen påverkas av Svärdsjöns vattennivåer som varierar över året, framför allt under vår och höst. Områdets relativt stora öppenhet ger möjlighet till utblick över Olarsviken som är en del av Svärdsjön.

Bevarandemål

Öppen betad strandäng med mindre buskage av videsnår och spridda, enstaka träd i de högre liggande delarna längs stigen. Den låglänta delen ska vara fri från högre vegetation för att ge utsikt över viken från till exempel skötselområde 3.

Skötselåtgärder

Del av större videsnår vid strandzonen i områdets östra del tas bort inledningsvis för att öppna upp området och öka strandbetesytan. Även enstaka träd i den fuktigare delen av strandängen tas ned. Grövre trädstammar forslas bort från strandängen och läggs på utsedd plats för att gynna organismer som kräver död ved. Ris eldas upp eller transporteras bort.

Området betas årligen av kor, häst och eller/får för att hålla området öppet och gynna den biologiska artrikedomen. Kor är lämpligast eftersom de är bra att beta på fuktiga marker.

Skötselområde 5: Betad blandskog

Beskrivning

Trädklädd betesmark som avgränsas av väg 850 i öster och Svärdsjön i väster. Björk och sälg är dominerande trädslag. I södra delen mynnar ett mindre dike fram som rinner vidare ut i Svärdsjön. Området är fuktigt till blött och har nyligen röjts så att en ung, gles björkskog bildats. Områdets norra del är flack och platåliknande och ligger i nivå med väg 850 ovanför den mycket sten- och blockrika strandzonen. Här är marken torrare vilket verkar uppskattas av de betande djuren då det är relativt hårt betat. Glest ställda björkar och dungar av sälg med ett fältskikt av gräs bildar en tilltalande miljö och plats. Från platån har man utsikt över Olarsviken och Svärdsjön.

Håligheter i marken efter att stenar mm tippats i området utgör viss risk för djur och andra som rör sig i området.

Vid stranden finns en gemensamhetsanläggning, Isala ga:2, 10*10 meter stort, med rättighet för båtplats. Båtplats har funnits tidigare men är borta sedan en längre tid tillbaka. Gränserna för Isala ga:2 är oklara och behöver utredas vid eventuell nyanläggning av båtplats.

Bevarandemål

Gles betad lövskog med inslag av barrträd. Utsiktsplats över Svärdsjön.

Skötselåtgärder

Fortsatt årligt bete med häst, kor och/eller får för att hålla området halvöppet. Inledningsvis fylls håligheter i marken igen med stenkross.

Skötselområde 6: Tall- och lövbestånd med genomsikt

Beskrivning

Området mellan väg 850 och Olarsviken består av en ridå av ett relativt ungt björk- och tallbestånd med visst inslag av asp samt ett fältskikt av gräs. Där trädbeståndet är glesare är slyuppslaget kraftigt. Marken är ojämn med större och mindre håligheter. Höjden på träden och buskage hindrar utsikt över Svärdsjön för trafikanter på väg 850.

Närmast sjön är en strandszon som påverkas av att vattennivån varierar över året. Marken är sten- och blockrik och vegetationen domineras av videsnår och högt gräs.

Längst i norr avgränsas området av Isalaåns utlopp.

Bevarandemål

Blandskog med tall och björk med genomsikt och siktstråk mot Svärdsjön från väg 850. Delar av beståndet har kronor som är ”upphissade” för att ge utsikt över sjön.

Skötselåtgärder

Inledningsvis se över områden som ska utvecklas med höga trädkronor för att skapa fri sikt mot sjön från vägen. Befintliga träd inom de områden släpps upp och bildar ett krontak som skuggar marken och motverkar uppslag av sly och liknande. Återkommande slyröjning för att behålla den fria sikten mot sjön.

Skötselområde 7: Friluftsliv och anläggningar

Beskrivning

Längs befintlig åkerväg på näsets sydvästra sida anläggs en parkeringsplats med plats för fyra bilar, ett cykelställ, en rastbänk och information om Olars näs som välkomnar besökare till området. För att tillgodose friluftslivets intressen ska stigar iordningställas inom reservatet. Lämpliga platser för rast och vila ska utses och iordningställas.

Inom reservatområdet finns två befintliga lador, ett härbre, ett dass och en förrådsbyggnad. Byggnadernas skick inventeras och behov av restaurering och ev rivning ska bedömas. Härbret är delvis inrett och kan användas av skolor eller hyras ut.

Kring hagarna finns rovdjurstängsel med självstängande grindar.

Det finns möjlighet att anlägga en brygga vid härbret på näsets norra udde för att ge möjlighet att landstiga för kanoter, kajaker och mindre båtar.

Det långsträckta området längs väg 850 fram till Isalaån är mindre tillgängligt på grund av håligheter och ojämnheter i marken. I södra delen av delområdet som betas, finns ett mindre plant område med utsikt över Olarsviken och Svärdsjön. Det finns möjlighet att öka tillgängligheten i denna del av naturreservatet genom att anlägga en grusad stig genom området, spång över ett litet dike och enkel sittplats med utsikt över Svärdsjön mot Linghed.

Bevarandemål

Bevarandemålen är uppfyllda när:

- Parkering med informationstavla/reservatsentré finns iordningställd
- Stigar finns anlagda där stråket mellan parkeringsplatsen och norra näset är tillgängligt

för rörelsehindrade och barnvagnar

- Rastplats och en brygga för kanoter finns iordningställda
- Rastbänkar finns utplacerade på strategiska platser
- Lador och härbre är i gott skick
- Reservatets gränser är markerade

Skötselåtgärder

Initiala åtgärder

- Anläggning av parkeringsplats och uppförande av informationstavla om naturreservatet
- Ta fram sträckning och anläggning av stigar
- Utse lämplig placering av rastplats med brygga samt iordningställande
- Utse lämplig placering av rastbänkar och anläggning av dessa
- Markera reservatets gränser längs strandlinjen och mot väg 850, enligt gällande standard
- Renovering och målning av lador och härbre
- Anläggning av torrdass
- Fylla igen hål inom skötselområde 5

Löpande skötsel

- Reservatets entré, rastplatser, torrdass och markerade stigar ska underhållas och städas
- Informationstavlorna håller god kvalitet med aktuell information
- Riskträd i anslutning till stigar och anläggningar åtgärdas vid behov
- Rövning av sly i strandkanten i anslutning till rastplatserna vid behov
- Löpande underhåll av rovdjursstängsel
- Gräs och sly ska röjas årligen kring byggnaderna som underhålls vid behov

5 Jakt

Jakt är inte reglerat i föreskrifterna för reservatet. Falu kommun äger marken i reservatet och kan på det sättet styra eventuell jakt i området. Idag bedrivs främst eftersöksjakt på Olars näs.

6 Dokumentation och uppföljning

Förvaltaren ansvarar för att dokumentera genomförda skötselåtgärder. Förvaltaren ska även dokumentera underhållsåtgärder samt genomförd tillsyn av friluftsanläggningar.

För att veta om uppsatta bevarandemål nås och om genomförda skötselåtgärder har varit relevanta ska uppföljning genomföras var tionde år. För uppföljningen svarar Falu kommun. Uppföljning ger vägledning om ytterligare anläggnings- eller bevarandeåtgärder krävs för att upprätthålla en gynnsam utveckling av friluftslivet och bevarandetillståndet.

7 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och ska revideras av förvaltaren då uppföljningen indikerar att behov finns eller om skötselplanen i övrigt är inaktuell. Beslut om revidering tas av ansvarig nämnd/kommunstyrelsen beroende på revideringens omfattning.

8 Bilagor

- I. Beräknade kostnader för inrättande och iordningställande av reservatet samt årlig förvaltning
- II. Karta över skötselområden och målpunkter/anläggningar för friluftslivet

BILAGA I.

Kostnader för iordningställande av naturreservatet och årlig förvaltning**1: Initiala kostnader för iordningställande av naturreservatet 2023-2024**

Anläggning av rastplatser	31 000
Parkering, iordningställande	38 000
Stigar, iordningställande	75 000
Informationsskylt, 1 stor + 1 liten	24 000
Utmärkning av reservatsgräns	10 000
Röjning	18 000
Gallring längs väg 850	18 000
Bygglov och strandskyddsdispens	9 000
Iordningställande av brygga	40 000
Renovering norra ladan	235 000
Rivning och deponi av eternit (norra ladan)	30 000
Renovering södra ladan	40 000
Härbre, renovering	20 000
<hr/> Total kostnad	<hr/> 588 000 kronor
Statligt bidrag för lokala naturvårdsprojekt (LONA)	294 000
<hr/> Nettokostnad	<hr/> 294 000 kronor

2: Årlig förvaltningskostnad

Förvaltning: tillsyn, rastplats, brygga, lador 15 000 kronor

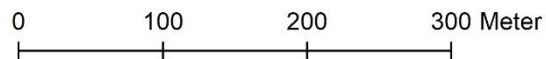
BILAGA II

Skötselområden och målpunkter friluftsliv
 Naturreseptatet Olars näs

© Lantmäteriet Falu kommun Geodatasamverkan

Teckenförklaring	
	Reservatsgräns Olars näs
	Skötselområden

P, Info = Bil- och cykelparkering med sittplats och informationstavla iordningställs

Sittplats = Rastbord vid utsiktspunkt och tillgängligt för rullstol. Anläggs

Sittbänk = Enkel bänk. Anläggs

Rastplats = Rastbord, informationstavla, eldstad, dass iordningställs. Brygga. Tillgängligt för rullstol och barnvagn

----- Stig – befintlig

- - - Stig – tillgänglig för rullstol och barnvagn. Anläggs

— — Stig – låg tillgänglighet. Anläggs